

Hulde aan 'n merkwaardige leier

Van Schoor, M.C.E. 2009. Marthinus Theunis Steyn: regsman, staatsman en volksman. Pretoria: Protea Boekhuis. 448 p.
Prys: R200,00. ISBN: 978-1-86919-310-2.

Resensent: A. Wessels
Departement Geskiedenis,
Universiteit van die Vrystaat

Enkele weke voor sy dood op 25 Julie 2009 het professor M.C.E. (Tienie) van Schoor (1920-2009) se laaste boek, naamlik 'n omvangryke biografie oor president M.T. Steyn (1857-1916), die lig gesien. Met hierdie uitgebreide werk van 448 bladsye (plus 24 glansbladsye met 48 foto's en een skets) het Tienie van Schoor die kroon gespan op sy jarelange navorsing oor die *Vrystaatse driemanskap*, te wete die staatsman/regsman/volksman M.T. Steyn, die krygsman/volksman C.R. de Wet en die kerkman/volksman J.D. Kestell. Sy navorsing het neerslag gevind in 'n hele aantal besondere publikasies, insluitende *John Daniël Kestell 1854-1941: outobiografies beskryf* (Bloemfontein: Oorlogsmuseum van die Boere-

republieke, 1992); *'n Bittereinder aan die Woord: geskifte en toesprake van Marthinus Theunis Steyn* (Bloemfontein: Oorlogsmuseum van die Boererepublieke, 1997); *Die stryd tussen Boer en Brit: die herinneringe van die Boere-generaal C.R. de Wet* (vertaal, geredigeer en van verklarende aantekeninge voorsien deur M.C.E. van Schoor, Kaapstad: Tafelberg, 1999); die biografie *Christiaan Rudolph de Wet: krygsman en volksman* (Pretoria: Protea Boekhuis, 2007); en nou die M.T. Steyn-biografie wat die onderwerp van hierdie resensie is.

Van Schoor bied sy navorsingsresultate op 'n tradisionele, chronologiese wyse aan. Die lewensverhaal van Marthinus Theunis Steyn, die laaste staatspresident van die Vrystaatse Boererepubliek, word aan die hand van 21 hoofstukke verwoord. Die eerste vier hoofstukke is onderskeidelik getitel "Geboorte en jeug", "Van boer tot regter", "'n Vrystater as staatspresident" en "'n Progressiewe staatsman". Daarna volg drie hoofstukke waarin Steyn ("Verbete yweraar vir vrede") se rol in die aanloop tot die Anglo-Boereoorlog van 1899 tot 1902 ontleed word, met die klem op Steyn se herhaalde, dog uiteindelik onsuksesvolle pogings om gewapende konflik te voorkom. Vervolgens word sewe hoofstukke aan Steyn se rol tydens hierdie verwoestende en traumatiese stryd afgestaan. Hieruit word dit veral duidelik dat hy en generaal Christiaan de Wet in meer as een opsig simbole van die republikeinse versetstryd geword het en dat die oorlog Steyn se gesondheid erg ondermyn het. In die laaste sewe hoofstukke van die boek word gelet op Steyn se rol na afloop van die oorlog tot en met sy dood in 1916, met die aksent op sy bydrae tot die heropbou van die voormalige Boererepublieke en sy aandeel in Uniewording.

In die kort voorwoord (p. 7) stel Van Schoor dit onomwonde dat hierdie "lesersvriendelike werk se oorheersende oogmerk is [...] dat Marthinus Theunis [Steyn] se lewe, strewe en ideale as inspirasie sal dien – hy wat as die eerste ware Afrikaner bestempel is". Dit verklaar (ten minste gedeeltelik) die ietwat vreemde uitgangspunt, naamlik dat "Die opset van die werk [...] nie [was] om aan die eise van historici te voldoen nie", en die feit dat daar (ongelukkig) geen bronverwysings in die vorm van voet- of endnote is nie, hoewel daar tog 'n nuttige bronnelys (p. 435-439) en 'n handige persoons- en pleknaamregister (p. 441-448) is.

Op aangrypende wyse ontvou die lewe en werk van die merkwaardige Marthinus Theunis Steyn – danksy Van Schoor se meesleurende skryfstyl. Voeg daarby Van Schoor se besondere insig in die karakter, ideale en menswees van die Vrystaatse republiek se

laaste staatspresident, en dit is geen wonder nie dat die leser op boeiende wyse betrek word by M.T. Steyn se kleurvolle, soms aangrypende, soms tragiese lewensverhaal. Hoewel hierdie biografie uiteraard op Steyn fokus, is die werk tegelyk ook die verhaal van die Oranje-Vrystaat as Boererepubliek – en uiteindelik ook die verhaal van die vorming van die uiteindelijke Unie van Suid-Afrika. Soos vandag, het Suid-Afrika 'n eeu gelede ook 'n periode van transformasie beleef én oorleef, met al die gepaardgaande *Sturm und Drang* en onsekerhede – onder meer danksy die standvastigheid, voorbeeld en wyse optrede van mense soos Marthinus Theunis Steyn.

Tienie van Schoor se besondere biografie oor Marthinus Theunis Steyn sal hopelik 'n nuwe geslag lesers aan 'n knap regsman, wyse staatsman en geliefde volksman bekendstel, en hulle terselfdertyd aan die gees en atmosfeer van 'n verbygegane, dog besonder belangrike era in die geskiedenis van alle Suid-Afrikaners blootstel. Hierdie aangrypende boek is 'n onvergeetlike leeservaring en hoort inderdaad op elke geskiedenisliefhebber se rak. Die biografie bevestig nie slegs die merkwaardige rol wat M.T. Steyn in die geskiedenis van sowel die Vrystaat as die jong Suid-Afrika gespeel het nie, maar span tegelyk ook die kroon op die jarelange arbeid van M.C.E. van Schoor, een van Suid-Afrika se mees vooraanstaande historici; iemand wat letterlik tot die bittereinde navorsing gedoen en bly skryf het oor sy land en sy mense vir wie hy alles veil gehad het.